

Nowe stanowisko *Nymphoides peltata* (S. G. Gmel.) Kuntze na Żuławach Wiślanych

New locality of *Nymphoides peltata* (S. G. Gmel.) Kuntze in Żuławy Wiślane (the Vistula Delta Area)

RENATA AFRANOWICZ

R. Afranowicz, Pracownia Geobotaniki i Ochrony Przyrody, Katedra Taksonomii Roślin i Ochrony Przyrody, Uniwersytet Gdański, Al. Legionów 9, 80-441 Gdańsk, e-mail: biora@univ.gda.pl

ABSTRACT: A new locality of *Nymphoides peltata* has been noted in watercourses near Płonino in the Vistula Delta Area (northern Poland). This species is protected by law and it is threatened in Poland, both in Gdańskie Pomerania as well as in Western Pomerania. *Nymphoides peltata* has been accompanied by other water and marsh species such as: *Nuphar lutea*, *Ceratophyllum demersum*, *Alisma plantago-aquatica* and *Catabrosa aquatica*, which is regionally threatened. Phytocoenosis, in which the species under concern was found, has been classified as *Nymphoidetum peltatae*. This community is very rare in Poland.

KEY WORDS: *Nymphoides peltata*, *Nymphoidetum peltatae*, new locality, Vistula Delta Area

Grzybieńczyk wodny *Nymphoides peltata* (S. G. Gmel.) Kuntze, objęty jest w Polsce ochroną ścisłą (Rozporządzenie... 2004). Posiada on status gatunku narażonego na wyginięcie (V, VU) w skali kraju (Kłosowski 2001), jak również Pomorza Zachodniego (Żukowski, Jackowiak 1995) i Pomorza Gdańskiego (Markowski, Buliński 2004).

Nymphoides peltata występuje w eutroficznych, stosunkowo płytkich i dobrze nagrzewających się latem wodach. Zasiedla zbiorniki wodne o mulistym podłożu, głównie starorzecza, zakola rzek, stawy i płytkie partie jezior (Podbielkowski, Tomaszewicz 1996).

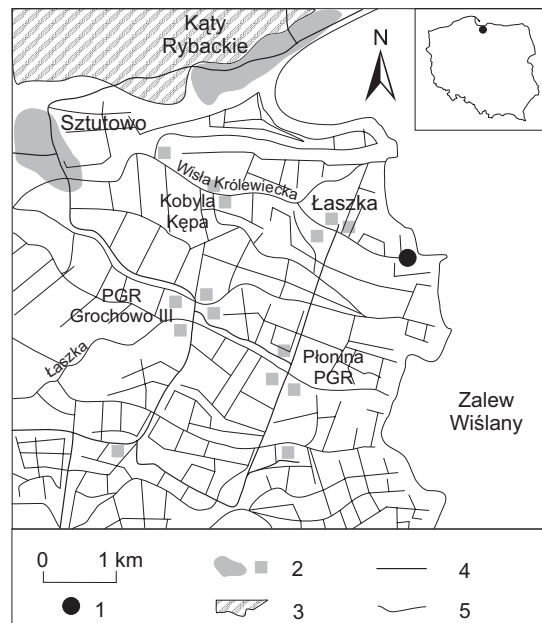
Grzybieńczyk wodny ma centrum występowania w Europie południowej, środkowej i zachodniej, a także w umiarkowanej strefie Azji, aż po Japonię.

AFRANOWICZ R. 2005. New locality of *Nymphoides peltata* (S. G. Gmel.) Kuntze in Żuławy Wiślane (the Vistula Delta Area). – Acta Bot. Cassub. 5: 127–130.

Ponadto został wprowadzony na stanowiska synantropijne w Skandynawii, na Wyspach Brytyjskich i w południowo-wschodniej części Ameryki Północnej (Meusel i in. 1978a, b; Hultén, Fries 1986; Kłosowski 2001). Na terenie kraju posiada nieliczne, rozproszone stanowiska, z których współcześnie istniejące koncentrują się nad Zalewem Wiślanym, w środkowej części doliny Wisły, w Kotlinie Oświęcimskiej i w okolicach Wzgórz Ostrzeszowskich (Kłosowski 2001; Zając, Zając 2001).

Na obszarze Żuław Wiślanych gatunek ten notowany był na kilku stanowiskach (Abromeit i in. 1898-1940), które w większości można uznać za historyczne. Współcześnie duża populacja grzybieńczyka wodnego utrzymuje się w jeziorze Druzno (Schulz 1941; Kluszczyńska, Szmeja 1979; Markowski i in. 2002), a ponadto podawany był on również z cieków znajdujących się w okolicach Stobca i Orlińca (Środa 1991).

W trakcie badań terenowych prowadzonych w lipcu 2003 roku stwierdzono nowe stanowisko grzybieńczyka wodnego. Znajduje się ono w cieku, będącym odnogą Wisły Królewieckiej w pobliżu miejscowości Łaszka na Żuławach Wiślanych (kwadrat ATPOL DA 94b, ryc. 1). *Nymphoides peltata* występuje tu na siedlisku o podłożu organicznym i zamulonym, z głębokością wody nie przekraczającą 1 m. Jego fitocenoza zajmuje całą powierzchnię wolno płynącego cieku o szerokości ok. 20 m, na odcinku ok. 50 m długości. Osobniki kwitnące stanowią około połowę populacji.

Ryc. 1. Lokalizacja nowego stanowiska *Nymphoides peltata* na Żuławach Wiślanych

1 – stanowisko *Nymphoides peltata*, 2 – zabudowania, 3 – lasy, 4 – drogi główne, 5 – ciek

Fig. 1. The new locality of *Nymphoides peltata* in Żuławy Wiślane (the Vistula Delta Area)

1 – locality of *Nymphoides peltata*, 2 – buildings, 3 – forests, 4 – main roads, 5 – watercourses

W płacie fitocenozy z *Nymphoides peltata* wykonano zdjęcie fitosocjologiczne przy użyciu metody Braun-Blanqueta (por. Pawłowski 1977). Masowe występowanie grzybieńczyka wodnego pozwala zaliczyć fitocenozę do zespołu *Nymphoidetum peltatae*. W składzie florystycznym zbiorowiska nielicznie reprezentowane były gatunki, w tym o liściach pływających: *Nymphoides peltata* (5), *Nuphar lutea* (+) i *Lemna minor* (+). Warstwa nawodna pokrywała 90% powierzchni. Słabo rozwiniętą warstwę podwodną, charakteryzującą się 20% pokryciem, współtworzyły: *Ceratophyllum demersum* (2), *Elodea canadensis* (+), *Lemna trisulca* (1) i *Potamogeton perfoliatus* (+).

W strefie zalewowej cieku występowały gatunki szuwarowe z klasy *Phragmitetea*: *Alisma plantago-aquatica*, *Oenanthe aquatica* i *Sparganium erectum* oraz rośliny namulisk z *Bidentetea tripartiti*: *Bidens cernua*, *Ranunculus sceleratus* i *Catabrosa aquatica*. Obecność tego ostatniego gatunku zasługuje na specjalną uwagę, gdyż jest on uznany za regionalnie narażony na wyginięcie (por. Żukowski, Jackowiak 1995; Markowski, Buliński 2004). Brzegi cieku porośnięte były przez wąski pas szuwaru trzcinowego *Phragmitetum australis* oraz występujące miejscami płyty szuwaru *Typhetum latifoliae* oraz *Scirpetum maritimi* z *Bolboschoenus maritimus* i *Schoenoplectus tabernaemontani*. Zbiorowiska szuwarowe sąsiadowały z polami uprawnymi i pastwiskiem.

W kolejnym roku obserwacji tego stanowiska (tzn. 2004 r.) nie zauważono zagrożeń dla trwania grzybieńczyka wodnego, jednak powinno być ono w przyszłości monitorowane, gdyż gatunek ten i zbiorowisko jakie tworzy należą do rzadkich w skali kraju (Tomaszewicz 1979; Kłosowski 2001).

Literatura

- ABROMEIT J., NEUHOFF W., STEFFEN H. 1898-1940. Flora von Ost- und Westpreussen.: 1/1-25 (1898): 1-402, 2/26-43 (1903): 403-684, 3/44-49 (1926): 685-780, 4/50-52 (1931): 781-828, 5/53-55 (1934): 829-876, 6/56-78 (1940): 877-1248. Kommissionsverlag Gräfe und Unzer, Berlin-Königsberg.
- HULTÉN E., FRIES M. 1986. Atlas of North European vascular plants, North of the Tropic of Cancer. III Commentary to the maps. Total index. Koeltz Scientific Books, Königstein, s. 969-1172.
- KLUSZCZYŃSKA K., SZMEJA K. 1979. Współczesny etap w przemianach roślinności jeziora Drużno. – Zesz. Nauk. UG, Biol. 1: 35-49.
- KŁOSOWSKI S. 2001. VU *Nymphoides peltata* (S. G. Gmel.) Kuntze Grzybieńczyk wodny. – W: KAŻMIERCZAKOWA R., ZARZYCKI K. (red.), Polska czerwona księga roślin. Paprotniki i rośliny kwiatowe. Wyd. 2. Instytut Botaniki im. W. Szafera PAN, Instytut Ochrony Przyrody, Kraków, s. 297-299.
- MARKOWSKI R., BULIŃSKI M. 2004. Ginące i zagrożone rośliny naczyniowe Pomorza Gdańskiego. Endangered and threatened vascular plants of Gdańskie Pomerania. – Acta Bot. Cassub., Monogr. 1: 1-75.
- MARKOWSKI R., BULIŃSKI M., SĄGIN P. 2002 (mscr.). Opracowanie flory naczyniowej i zbiorowisk roślinnych faunistycznego rezerwatu przyrody „Jezioro Drużno”. Zróżni-

cowanie, stan zachowania i zagadnienia ochrony. – W: Materiały do planu ochrony rezerwatu przyrody „Jezioro Drużno”. Gdańsk.

- MEUSEL H., JÄGER E., RAUSCHERT S., WEINERT E. 1978a. Vergleichende Chorologie der Zentraleuropäischen Flora. Text Band II. VEB Gustav Fischer Verlag, Jena, 418 ss.
- MEUSEL H., JÄGER E., RAUSCHERT S., WEINERT E. 1978b. Vergleichende Chorologie der Zentraleuropäischen Flora. Karten Band II. VEB Gustav Fischer Verlag, Jena, s. 259–421.
- PAWŁOWSKI B. 1977. Skład i budowa zbiorowisk roślinnych oraz metody ich badania. – W: SZAFER W., ZARZYCKI K. (red.), Szata roślinna Polski. 1: 237–269. Wyd. 3. PWN, Warszawa.
- PODBIELKOWSKI Z., TOMASZEWICZ H. 1996. Zarys hydrobotaniki. PWN, Warszawa, 531 ss.
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 lipca 2004 r. w sprawie gatunków dziko występujących roślin objętych ochroną. – Dz. U. Nr 168, poz. 1764 z dnia 28 lipca 2004 r.
- SCHULZ M. 1941. Die Vegetation des Drausengebietes. – Schrift. Physik.-Ökon. Gesell. Königsberg 72(1): 1–118.
- ŚRODA M. 1991. Roślinność wodna Żuław. III. Klasa *Potamogetonetea*, związki *Nymphaeion*, *Hottonion*, *Ranunculion fluitantis*. – W: NOWICKI J. (red.), Rozpoznanie i ochrona ekosystemów. Artykuły i doniesienia naukowe opracowane w ramach resortowego programu badawczo-rozwojowego nr 28 pt. „Doskonalenie technologii i organizacji produkcji rolniczej na Żuławach”. Koordynacja – Żuławski Oddział IMUZ w Elblągu. Wyd. IMUZ-ART, Falenty/Elbląg-Olsztyn, s. 69–79.
- TOMASZEWICZ H. 1979. Roślinność wodna i szuwarowa Polski (klasy: *Lemnetea*, *Charetea*, *Potamogetonetea*, *Phragmitetea*) wg stanu zbadania na rok 1975. – Rozpr. UW 160: 1–325.
- ZAJĄC A., ZAJĄC M. (red.) 2001. Atlas rozmieszczenia roślin naczyniowych w Polsce. Nakładem Pracowni Chorologii Komputerowej Instytutu Botaniki UJ, Kraków, xii + 715 ss.
- ŻUKOWSKI W., JACKOWIAK B. 1995. Lista roślin naczyniowych ginących i zagrożonych na Pomorzu Zachodnim i w Wielkopolsce. List of endangered and threatened vascular plants of Western Pomerania and Wielkopolska (Great Poland). – W: ŻUKOWSKI W., JACKOWIAK B. (red.), Ginące i zagrożone rośliny naczyniowe Pomorza Zachodniego i Wielkopolski. Endangered and threatened vascular plants of Western Pomerania and Wielkopolska. – Prace Zakładu Taksonomii Roślin UAM w Poznaniu 3: 9–96. Bogucki Wyd. Naukowe, Poznań.